

הימים שבין יו"כ לסוכות

א במעלת הימים שבין יו"כ לסוכות, מביא הטור [סי' תקפא] ממדרש תנחומא: "ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא? אלא ראשון לחשבון עונות. משל למדינה שחייבת מס למלך וכו', כך המלך זה הקדוש ברוך הוא, בני המדינה אלו ישראל שמסגלים עונות כל השנה, וכו', במוצאי י"ה עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עונות לכך קורא י"ט ראשון ראשון לחשבון עונות". עכ"ל. וכבר העיר בשל"ה, "דחלילה להאמין בזה, להיות ארבעה ימים בשנה הפקר, איש כל הישר בעיניו יעשה, ק"ו בימים המקודשים הללו", ואדרבה, נהגו בית ישראל לעשות השכמה לתפלה במחרת יום הכפורים, כדי שלא יקטרג השטן שלחנים מחל להם הקב"ה. ועוד כי עדיין תלויין ועומדין בדין, וגמר החתימה היא בהושענא רבה, וביני וביני הכל ימי תשובה, והתעוררות הרחמים והחסד והחנינה, יהיה הפקר לחטוא. ועוד, כי הימים מקודשים עוסקים בהם במצוות. וגם הימים ההם בין שתי קדושות, קדושת יום הכפורים וקדושת חג הסוכות, והם כמו חול המועד, ממילא מחוייב האדם להוסיף בהם מעלה יותר בקודש.

ולכן ביאר השל"ה הענין בסתמא כפשטות הלשון, שאין ישראל עושין עונות בימים ההם, מאחר שטרידי במצוות, ממילא הוא לזכרון שלא יחטאו. והוסיף, דאע"פ שבדאי הרבה והרבה הם החוטאים, אמנם הפסוק מדבר לפי טבע כנסיה של ישראל וכל ישראל קדושים הם. [ומבו' בזה שראשון לחשבון עונות קאי על כנסת ישראל, כמו שעיקר התשובה קאי עליה, שעל זה שמחים אנו בשוה בסוכות, ובטוחים שזכינו בדין, כי כנסת ישראל בטוחה שזכתה בדינה].

וממשיך השל"ה ומבאר עוד, "שאלו הארבעה ימים הם ענפים מיום כפורים, לכפר עונות של השנה שעברה, בזכות שטורחים ועוסקים במלאכת שמים עם התעוררות הלב, אז יש בימים בעצמם מעין מחילה וסליחה - ענפים מיום הכפורים האמיתיים... על כן החכם עיניו בראשו, יעסוק במצוות סוכה ולולב, בעסק ובטורח גדול, ובדמים יקרים, לשם הידור מצוה, ותהיה לו התעוררות גדולה בלבו וישוּב אל ה' וירחמהו וישמח ישראל בעושהו".

וב' חידושים שמענו בדבריו: א' - שיש בימים האלו סגולת יו"כ במקצת, (וכ"כ בביאור הגר"א דהוי"י י"ט כמו יה"כ במקצת). ב' - עוד שמענו, שסגולת הימים היא כאשר אכן מתנהג בהם האדם כמו ביו"כ, דהיינו שמחשיבים ימי תשובה, וכדמוכח ברבנו יונה ביסוד התשובה, שעיקר התשובה הוא ההתחלה החדשה כתינוק שנולד, והחרטה והעזיבה הם רק תנאי הכפרה, וא"כ עיקר התשובה הוא לאחר יו"כ, ולא רק מבחן על לשעבר, אלא כעת מתחיל האדם לצעוד בדרך התשובה, ואם מתעורר לדבר זה להיות דבוק בה' בכל ענייניו, זה גורם להחשיב הימים כימי כפרה במקצת.

ונראה יותר לפי מה שיתבאר להלן, שסוכות הוא זמן קיום לקנינים שקנינו ולתחילת עבודת התשובה, ועל כן דוקא משום כך נתקדשו בהיותם מחברים ומצרפים את יו"כ עם הסוכות לחטיבה אחת. זה ענין הטירחה בד' מינים שמעוררת הזכות, בהיותה מקשרת את יו"כ לסוכות, ולכן נתבאר בפוסקים ענין מיוחד להתחיל בבניית הסוכה מיד בצאת החג.

ב והנה בויק"ר הובא המדרש באופן אחר, שכך איתא התם: "ביום הכפורים כולן מתענין אנשים ונשים וטף והקב"ה אומר להם לישראל מה דאזיל אזל מן הכא ולהלן נחיל חושבנא, ומיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצות זה עוסק בסוכתו זה בלולבו, וביום טוב הראשון של חג כל ישראל עומדין לפני הקדוש ברוך הוא ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקדוש ברוך הוא, ואומר להם מה דאזיל אזל מן הכא נחיל חושבנא", משמע דישי כאן התרצות חדשה מחמת שמחת הד' מינים.

וצ"ל דלא די בהכנה למצוה לבדה לכפר על ישראל, אלא רק בזמן קיום המצוה בפועל, אז מצטרפים כל ההכנות שקדמו לה לעורר אהבת ה' לישראל, למחול להם עונותיהם.

ועוד שמעתי לבאר, עפ"י דברי רש"י בר"ה שע"י הידור ישראל בתקיעת שופר מסתמין טענותיו של השטן כשרואה ישראל מחבבין את המצוות, והיינו משום שכל רצונו הוא לבטל את חביבות ישראל בעיני ה', שלא נהיה עמו הנבחר חלילה, וכאשר רואה שישראל מהדרין ומחזרין לקיים מצוות ה', מסתמין טענותיו שאומר לו ה' איך תהיה לדבר בבני חביבי שכ"כ טורחים לעשות רצוני. וממילא אמר הגרש"ב, שה"ה בערב סוכות שכולם טורחים כ"כ לחזר אחר המצוות, זה ג"כ מסתם את טענותיו של השטן.

ויש להוסיף, שדוקא כאשר ניכר טירחת ישראל לקיים המצוה כמאמרה משום ציווי ה' זהו המעלה הגדולה, וכמו שביאר מו"ר בחקרי לב ענין ערבוב השטן בתקיעות, עפ"י שיטת הרבה ראשונים שעיקר מצות התקיעה היא בתקיעות דמעומד שהם על סדר הברכות ובהם ממליכים את ה' ועל ידם עולה זכרונו לטובה, ואעפ"כ טורחים ישראל לקיים המצוה מתחילה כמאמרה משום חיבוב המצוה, ולא לשום כוונה אחרת.

ולפ"ז נבין היטב גם בענינו, כאשר יוצאים ישראל מבתיהם הנוחים לסוכות עראי, בזמן כזה שעלולים לרוחות וגשמים, וכמש"כ הטור שלכן עושים סוכות בתשרי, ולא עוד אלא שמייפים הסוכה ומייפים אותה להראות שמחתינו בה, ה"ז מלמד על עשותינו המצוה כמאמרה משום רצון ה' ולא לנוחיותינו. וכן בד' מינים שמדקדקים ישראל בדקדוקים ע"ג דקדוקים, ולא חוסכים בכסף ומאמץ להשיג מינים מהודרים ושלמים, וגם זה לימוד זכות גדול המורה על עשיית המצוות לקיים רצון ה', וכל זה מעורר הזכות לכפר עוונותינו.

ג] עוד יש להוסיף בכל זה ביאור נפלא, לבאר הענין של ההכנה לחג הסוכות, בהשוואה עם מה שמצינו בהכנה לשבת. שהנה כבר ידוע הענין הגדול של זכרון שבת בכל ימות השבוע, וכמו שאמרו בגמ' 'מחד שביך לשבתא, שאם נזדמן לו חלק יפה יהא מזמינו לשבת, ובמכילתא "לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת". ופירש הרמב"ן, שנצטוינו למנות כל הימים לשם שבת, אחד בשבת וכו', כדי לזכרו תמיד בכל יום. ובשל"ה [מסכת חולין] הביא מבעל הפרדס (שער י"ג פ"ה), שכל הימים יונקים מהשבת. שיום השבת הוא נקודת המרכז שעליה תסוב עגולת הששת ימים, (שכל יום הוא מקודש מקדושת שבת¹), וכן הביא מדברי האריז"ל, שכל שפעת נפש רוח ונשמה שבאדם יונקים משבת, שביום הראשון מימי השבוע הארת הנשמה עומדת ואחר כך הולכת, ובשני הוא הארת הרוח, ובשלישי הארת הנפש, ואז ברביעי מגיעה הארת הנפש משבת הבאה, בחמישי הרוח ובשישי הנשמה.

ועכ"פ נמצא, שע"י ההכנה וההזמנה לשבת נמשך קדושת שבת לימות החול, וכעת לא רחוק לומר שגם במועדים כן הוא, שזמן המועד עצמו שהוא זמן של התעלות באיתערותא דלעילא, שהקב"ה נוטל ומרומם כל אחד ואחד מישראל, אבל תכלית העבודה לקחת רושם זה ולהשפיע ממנו לימי החולין, בכל מועד כפי ענינו, שנשאר הרושם ממנו לכל השנה כולה. ורושם זה נקבע ע"י ההכנה לפני החג, שמזמינים את כל מצוות החג וטורחים להכניס, ועי"ז מקדימים לשאוב מן הקדושה לימות החולין. [ולאחריה ג"כ מצאנו ענין אסרו חג שהוא יום חולין עם רושם מהחג].

ולכן אמרו בע"ז 'מי שטרח בערב שבת הוא יאכל בשבת', כי כשם שיום השבת הוא יום מנוחה, לא יום המעשה והטורח, כן העולם הבא עולם המנוחה והגמול [רבנו בחיי], ובאברבנאל [כי תשא] "ימי המעשה הם רמז לפעולות האנושיות בעוה"ז המביאות אל התכלית ויום השביעי הוא רמז לתכלית". דהיינו שכשם ששבת מורה על השבת האמיתית שלעתיד לבוא, כן כל ששת ימי המעשה שהם הכנה לשבת, טמון בהם ג"כ הענין הזה של הכנה ליום שכולו שבת, ע"י פעולות המצוות, ובהכנה שמכינים לשבת דידן, מכינים ג"כ את סעודת השבת לעתיד לבוא.

וכן הוא ממש לחג הסוכות, שכולו מתחילה ועד סוף רומז לעתיד לבוא, וכמו שיבואר עוד בע"ה, שבענין הסוכה טמון הסוכה שתהיה לצל יומם בזמן הפורענות לעתיד לבוא, ובה מתיחדים אנו עם השכינה כשם שלעת"ל נהיה מובדלים מכל הגויים ומיוחדים לשמו, וכן ד' מינים יש בהם רמזים על הנצחון שלעתיד לבוא.

וכאשר נתבאר שימי ההכנה רומזים על ההכנה לעתיד לבוא, כן הוא בימי ההכנה לחג הסוכות, שרומזים על ההכנה להיבדלות מן העמים וההגנה שיגן ה' עלינו לעתיד לבוא, שכל זה הוא כהמשך לתשובה שזכינו לה ביו"כ, ומכוחה נתן לנו ה' מצוות אלו שיעוררו את ההגנה לעתיד בב"א.

¹ , ששבת הוא היום שבו נכנס הרוחניות המקיימת כל המציאות, ולעולם כן הוא זמן השפעתה, ומה שנשאר הרוחניות בכל ימות השבוע, הוא בהשפעה משבת בהיות הימים יונקים ממנה. וכמו שבכל יום שנברא מין מסוים, נקבע יום זה כזמן תוקפו (כמו שמצינו ביום שלישי נקבע כזמן ברכה שנכפל בו כי טוב, ולעומתו שני נבראה בו מחלוקת וכו').